

« In 2024 staat de Huismus centraal in het Jaar van...
Foto: Marcel van Kammen

MUS

en de Huismus

Het zeventiende seizoen van Meetnet Urbane Soorten (MUS), het broedvogelmeetnet van dorpen en steden, is alweer een feit. In 2023 was de balans tussen af- en toenemende soorten nog steeds negatief maar er zijn zeker ook positieve resultaten te melden. Na de Merel (2022) en Scholekster (2023) is 2024 door Vogelbescherming en Sovon uitgeroepen tot 'Jaar van Huismus', een soort waar MUS-tellers mee aan de slag kunnen.

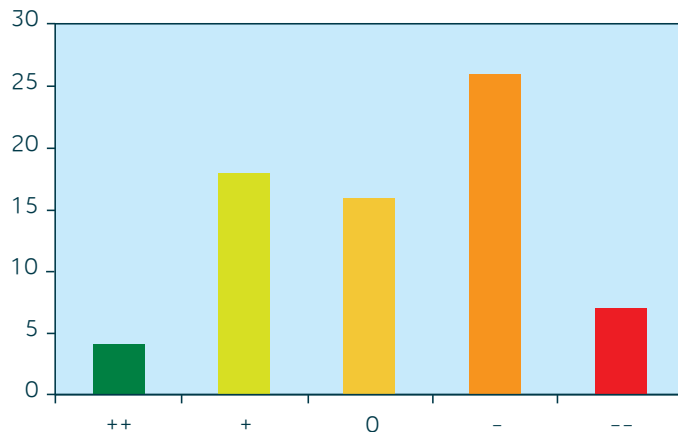
De winter van 2022/23 was zacht, alleen december was iets kouder dan normaal. Maart, april en juli waren nat terwijl mei droog en juni zeer droog waren. April was aan de koele kant en juni was juist recordwarm. Vooral tijdens de eerste telperiode in april (neerslag en koel) en de telling in juli (buien) waren de omstandigheden soms niet ideaal voor de waarnemers. Ondanks het natte voorjaar en zomer had dit geen effect op de deelname, in tegendeel zelfs.

Deelname

In 2023 zijn voor de 1e, 2e en 3e telronde in 2023 respectievelijk 871, 840 en 810 postcodegebieden doorgegeven. In 2022 was dit er 843, 803 en 773. Het totaal aan postcodegebieden was dit jaar goed voor bijna 9100 getelde punten: een mooie prestatie van alle MUS-tellers, waarvoor natuurlijk veel dank! Door alle tellingen krijgen we steeds beter de aantalsontwikkeling en verspreiding van soorten in urbaan gebied in de smiezen. Door het tijdig insturen van de gegevens door de waarnemers kan nu al een eerste goede impressie van het voorjaar van 2023 gegeven worden.

Resultaten 2023

Er zijn in totaal 526.600 vogels doorgegeven van 169 soorten (inclusief twee hybriden). De top 10 bestaat uit de Kauw, Houtduif, Gierzwaluw, Huismus, Merel, Koolmees, Ekster, Spreeuw, Zwarte Kraai

Figuur 1. De aantalsontwikkeling van 71 vogelsoorten in MUS in 2007-23. ++ sterke toename, + matige toename, 0 stabiel, - matige afname en -- sterke afname.

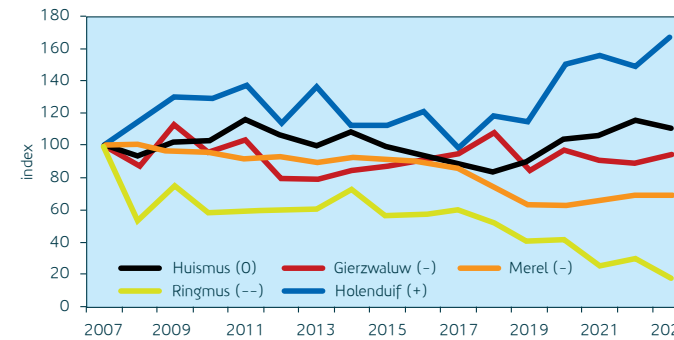
en de Turkse Tortel. Van 71 vogelsoorten is een trend berekend voor de jaren 2007-23. De balans is nog steeds niet in evenwicht: 22 soorten lieten een toename zien tegen een afname bij 33 soorten, vorig jaar was dit respectievelijk 22 en 30 (figuur 1). De trends tot en met 2023 staan op de website, te vinden via sovon.nl/indexen-en-aantallen. Ook werden ruim 3800 zoogdieren ingevoerd van 19 soorten waarvan de top 3 bestond uit huiskat, haas en konijn.

Het Jaar van de ...

Door het 'Jaar van de Scholekster' stond deze soort dit jaar in de belangstelling. Een deel van de MUS-tellers heeft ook meegedaan aan de telling van broedvogels in urbaan gebied (BMP) of heeft dakbroedende Scholeksters doorgegeven. Door de resultaten afkomstig van MUS en de andere tellingen te combineren wordt duidelijk hoe groot het aandeel urbane Scholeksters is. Uit de resultaten van MUS blijkt de soort vanaf 2007 stabiel en is in de laatste twee jaar zelfs sprake van een lichte toename. De Merel is in 2020 voorbijgestreefd door de Huismus als algemeenste broedvogel (Boele *et al.* 2022). Vorig jaar was een lichte toename van de soort te zien maar dit jaar bleven de aantallen stabiel (figuur 2). Van herstel in aantallen na de Usutu-uitbraak in 2016 en 2017 lijkt in urbaan gebied voorlopig geen sprake. Het voorjaar en de zomer van 2022 waren extreem droog en het nestsucces van de soort was laag. Overigens was er in 2022 ook een kleine opleving van Usutu-besmettingen. Wellicht dragen die factoren bij aan het achterblijven van herstel van de aantallen Merels.

Jaar van de Huismus

De Huismus is in 2024 uitgeroepen tot de jaarsoort. De soort is tevens de vaandeldrager van MUS, de gevatte projectnaam die in 2007 door collega Chris van Turnhout is bedacht. Zowel in urbaan gebied als daarbuiten is er veel gaande met de soort. De woningbouwopgave biedt kansen, zoals natuurinclusief bouwen, voor de soort maar hier moeten projectontwikkelaars en woningbouwcoöperaties wel op inspringen. Daarnaast speelt de verduurzaming van woningen en gebouwen door middel van isolatie een rol. De werkzaamheden, die mogelijk in hele wijken tegelijk worden uitgevoerd, kunnen de nestgelegenheid beperken en bezette nesten in de broedtijd verstoren. Met name naoorlogse wijken hebben een verduurzamingslag nodig en daar zijn juist gemiddeld de hoogste

Figuur 2. Aantalsontwikkeling (index) van vijf soorten in MUS 2007-23.

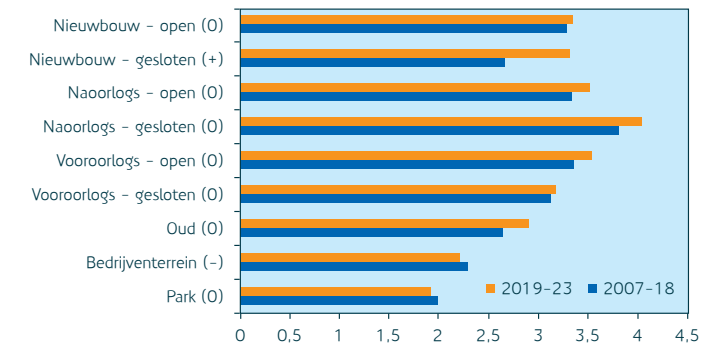

« Het ouder worden van bomen speelt de Boomkruiper in de kaart.
Foto: Hans Gebuis

aantallen Huismussen aanwezig (figuur 3). Ook gebeurt er veel in het habitat van de soort, zoals verstening van tuinen, een schutting in plaats van een heg en minder struiken. Daarnaast vindt verandering en intensivering plaats in het agrarisch gebied waar ook een deel van de populatie leeft. Na vier jaar van afname (periode 2016-19) zagen we in de vier jaar daarna (2020-23) een opvallend herstel van de soort. Een intrigerend verloop waar we nog geen verklaring voor hebben. Dit voorjaar was geen toename te zien maar was de index nagenoeg vergelijkbaar met vorig jaar (figuur 2). Op provinciaal niveau was er een lichte toename in Groningen, Drenthe, Noord-Holland, Utrecht en Noord-Brabant. Een lichte afname was er in Friesland, Flevoland, Overijssel en Limburg. In de overige provincies was de trend stabiel.

Soorten in de plus en min

De soorten die in urbaan gebied matig of sterk toenemen zijn vooral gebonden aan waterpartijen, parken en bomen. Meer water speelt watervogels als de Grauwe Gans, Krakeend en Kuifeend en het Waterhoen in de kaart, en het ouder worden van bomen de soorten als Halsbandparkiet, Grote Bonte Specht, Roodborst, Boomkruiper, Holenduif en Putter. De Slechtvalk nam in afgelopen jaren sterk toe maar liet in 2023 een afname zien. Vermoedelijk is besmetting met vogelgriep de oorzaak van deze recente terugval. Een minder voor de hand liggende soort in MUS is de Cetti's Zanger. Deze opvallende druktemaker is sinds het begin van deze eeuw bezig aan een stormachtige opmars in ons land, ook in urbaan gebied. Het eerste geval in MUS werd in 2010 doorgegeven en tot 2017 ging

Figuur 3. Gemiddeld aantal Huismussen per MUS-telpunt, uitgesplitst naar bouwperiode en bebouwing in 2007-17 en 2018-23.

het jaarlijks om een hand vol. In 2018 waren het er 20, in 2021 al 59 en afgelopen voorjaar in totaal maar liefst 158! Soorten als de Braamsluiper en Ringmus lieten beiden een afname zien en moeten het tegenwoordig met minder doen. Afname is vooral te zien onder de soorten die afhankelijk zijn van struiken en struweel zoals de Fitis, Tuinfluiter, Groenling, Staartmees, Winterkoning, Zanglijster en Heggenmus. Maar ook andere soorten als de Soepeend, Zilvermeeuw, Stadsduif, Turkse Tortel, Spreeuw, Zwarte Kraai, Koolmees en de Vink nemen af.

Soortmanagementplan

Naast het nationale meetnet met trends en verspreiding worden de gegevens van MUS ook gebruikt voor soortmanagementplannen (SMP) van bijvoorbeeld gemeenten of provincies. Zo zijn er projecten waarbij vooral de aantalsontwikkeling van huizenbroeders als Gierzwaluw, Huiszwaluw en Huismus bij grootschalige isolatieprojecten in woonwijken aandacht krijgen. De MUS-resultaten van een groter gebied, bijvoorbeeld een hele stad of gemeente, worden dan gebruikt om door middel van de lokale trendontwikkeling de Staat van Instandhouding (SvI) te monitoren. Daarnaast zijn er ook steden die jaarlijks de trends van alle soorten opvragen zodat men de vinger aan de pols kan houden. Dat kan zijn voor groenbeheer, soortbescherming of jaarlijkse rapportage over dierenwelzijn. Alle stedelijke trends kunnen op provinciaal en landelijk niveau met elkaar vergeleken worden en kunnen zo dienen als referentiekader of benchmark. De gegevens kunnen vervolgens worden gebruikt in het beleid, beheer en nemen van maatregelen. Daarnaast zijn er vogelwerkgroepen die MUS gebruiken voor regionale avifauna's en rapportages. Naast het landelijke meetnet wordt MUS dus ook veel lokaal gebruikt.

Doe ook mee!

Komend seizoen zijn we benieuwd of de Merel zich herstelt, of de Huismus toeneemt, of er een verdere afname van de Spreeuw is en hoeveel Cetti's Zangers we gaan horen. Deelname aan MUS is laagdrempelig en nieuwe tellers zijn altijd welkom (in het bijzonder in Friesland, Zeeland, Groningen (buiten de stad), Limburg en Drenthe). En wie gaat het eerste postcodegebied tellen in de Noordoostpolder?

De oude MUS-cursus is niet meer online en op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe cursus over herkenning van soorten. Op ons YouTube-kanaal staan een aantal webinars over tellen en herkennen. Wil je meer informatie over MUS of wil je eerst mee op pad met een lokale MUS-teller stuur dan een mailtje naar jan.schoppers@sovon.nl.

— Jan Schoppers